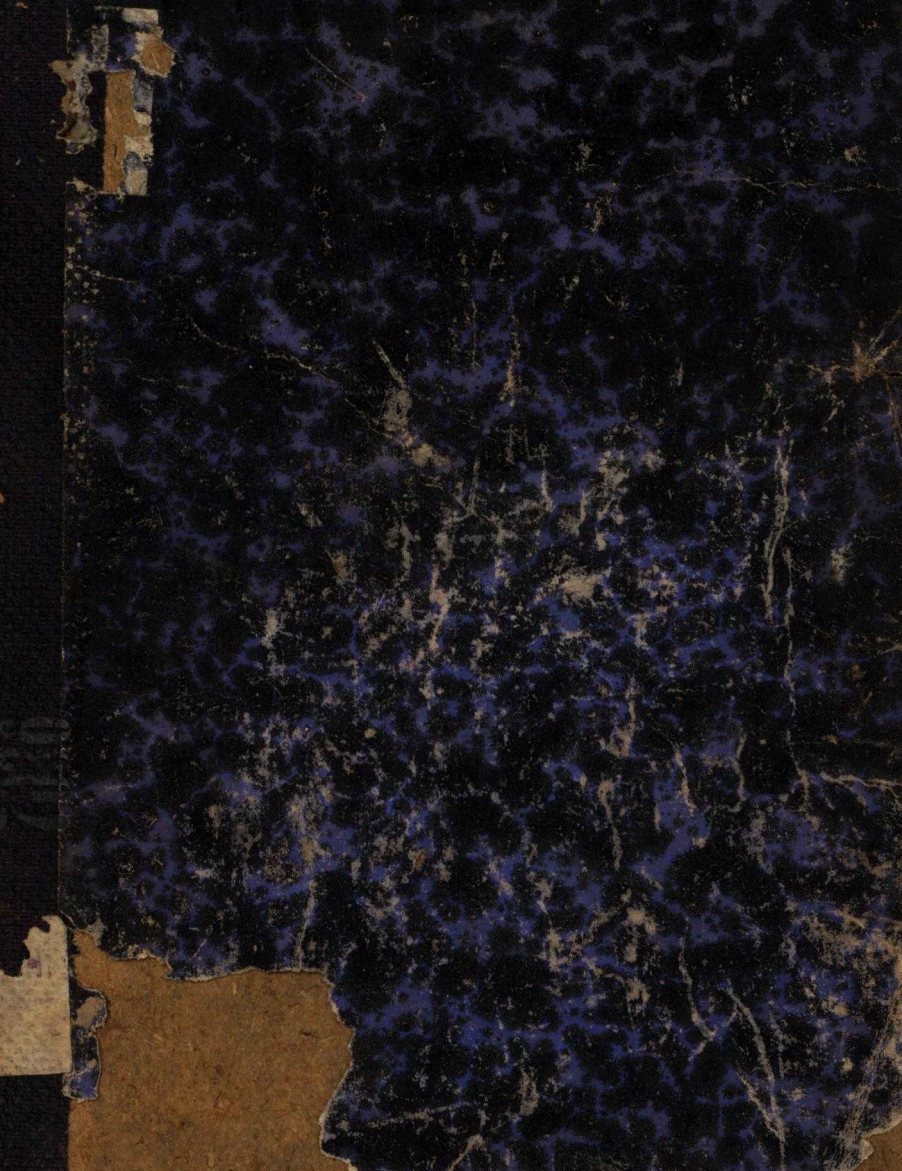

K12255
K 1

„წერა-კითხვის გამავრცელებ. საზოგადოების“ გამოცემა № 17

899.962

63956

Г-11

6394

რუსი ებელი

2572

მოთხოვნა

გ. წიგნებისა

თბილისი. 1892 წ.

სტამბა მაქსიმე შარაძისა.

1957 ✓

*ვერე მან
სტოპნი ბანკი.*

რუსი ებელი

მოთხრობა

გ. წერეთლისა

ტფილისი, 1892

სტამბა მ. შარაძისა, ნიკოლოზის ქუჩა, № 21

ქართული ენციკლოპედია

საქართველოს ენციკლოპედია

Дозволено ценз. Тифлисъ, 19 Мая 1892 г.

საქართველოს ენციკლოპედია

Типографія М. Шарадзе. Николаевская № 21.

საქართველოს ენციკლოპედია

საქართველოს ენციკლოპედია

ბელლის თავი უწოდეს. ბელლის თავს, როგორც მოგეხსენებათ, სახრავი თავის დღეში არ გამოელევა; მაგრამ სამსონს კი მეტად ჩქარა ელეოდა საკანცელარიო მასალა, ესე ავი კალმის დანები, კარანდაშები და საწერი ქაღალდები. ხშირად იტყოდა მისი უფროსი: ეს ურჯულო სამსონ რას სჩადის, რას უშვრება ამდენს კალამ-კარანდაშებს და დანა-ქაღალდებს?!... ეგ ისეთს ხვრას მისჩვევია, ვინძლო, კანცელარიის ზანდუკები და განჯინებიც დახრასო? — სიფრთხილეს თავი არ სტკივაო — განივლო გულში სახაზინო პაატის უფროსმა და ამისთვის მეტი საშუალება ვეღარა მოახერხა-რა, გადასწყვიტა სამსონის დაუყოვნებლივ „განპატიჟება“. სამსონ ჯიბიაშვილი სრულებითაც არ შეწუხებულა ამითი, რადგან, როგორც თავს ბასრი კბილები, ისე იმას ბასრი კალამი ჰქონდა ყურში გაჩრილი საფხაჭუნოდ. ორი თვეც არ გასულა, რომ ჩვენ სამსონ ჯიბიაშვილს ვხედავდნო მაზრის უფროსის თანაშემწედ. მაგრამ ვერც აქ მოვლო დიდ ხანს, მისმა მსუნაგობამ და დაუდგრომელმა ხასიათმა მოთმინებიდგან გამოიყვანა იმ დროის გაურავებული ზოგიერთი მებატონეთაგანი, რომელთაც ხელი შესდგეს და კარგათაც გათქირეს გძელ ქუსლებიან ჩექმებქვეშ. „ჩიტი ფცქენათ არა ღირსო“ — იფიქრა გულში სამსონმა, მიანება თავი სახელმწიფო სამსახურს და კანონებში კარგად გამოჩარხული ელოდა ახალ დროს, ახალ სამართლის შე-

მოსვლას, რომ დაჩაგრულების ვეჭილათ გამხდარიყო და კანცელარიის განჯინების მაგიერათ ხალხის ჯიბე გამოეხრა. იგი მისდევდა ქართულ ანდაზას:

„სმა-ჰამა დიდათ შესარგი, დება რა სავარგულიაო“.

აი, ამისთანა ხასიათს გაესუქებინა კიდევ ჩვენი სამსონ ჯიბიაშვილი. მისი მოკლე კისერი ურმის მორგვს ჰგავდა, რომელზედაც თათრული გოგრის სიმსხო თავი დამხობოდა. მისი ბეჭებ-წახრილი ტანი კოკა-ნახევრიან გაბერილს ტიკს მოგაგონებდათ, რომელიც ორ მომსხო და მოკაკუქებულს ფეხებზე იყო შესკუპებული.

ტიტველი კოტიტა ფეხის თათები იმ დილას ფოსტლებში ჩაეყო სამსონსა, გძელ ტარიანი ჩიბუხი ხელში დაეჭირა და როცა აივანზე მიდი-მოდიოდა, მის ფეხის გულებზე ფოსტლებს ტკაცა-ტკუცი გაჰქონდა, თან ხენეშოდა, თან ჩიბუხს აბოლებდა, თან იძახოდა: «ოჰ, ჰო, ჰო!! რა სიცხე იყო წუხელი, რა ბული, რა სულთა-ხუთვა!... მთელი ღამე ლული არ მომკიდებია თვალეზე, სულ კიტრივით ვგორავდი!» მაგრამ ვისაც მისი შუადლის ძილი ენახა და მის ზმულია ხვრინისათვის ყური მოეკრა, იგი აღარ გაიკვირვებდა იმის საჩივარსა. სადილს უკან რომ გაგორდებოდა, დღე-და-ღამის გაყრამდის თვალეზსაც აღარ გამოაჭყეტდა. მაგიერათ მზე ვერაოდეს ვერ მოასწრებდა ამოსვლას. სამსონის სახლი ისეთს სერზე იყო გადმოქიმული, რომ არც დილის ნიავი დააკლდე-

ბოდა, არც შუადღის სიო. ჩირაქრაქებდა თუ არა, სამსონი მაშინვე აივანზე გავარდებოდა, გაღიაღებულს ბანჯვლიანს გულ-მკერდს დილის ნიაფს მიაპყრობდა და იყო ასე ერთხანს საგრილობელზე ხარლალსავით გაჩერებული. იგი შესცქეროდა საწიოკე მთასა, საიდანაც მოჰქრიდა სულის ჩამდგმელი სიგრილე. ეს თვალ-გაღუწვდენელი მამული ბარიდან მოკიდებული კავკასიის მთის იღლიამდე იყო შეფენილი. ალაგ-ალაგ ისეთი ჩანჩქრები და ჩხრიალები გადმოჰქუხდნენ მთების ხეობებში, რომ მათის ხმისაგან ყურთა-სმენა აღარ იყო. ხევისწყლების ძლიერება მათგან წამოდებულს უზარმაზარ ხეებს ეტყობოდა, რომელნიც მთის მიხვეულ-მოხვეულებში ერთმანეთს გადაჰკდობოდნენ, გახიდულ იყვნენ და ზედ ხევის წყალი აქაფებული ღრიალით ეხეთქებოდა და ჰმუსრავდა უზარ-მაზარ ხეების ტოტებსა ნაწილ-ნაწილად. ამ გაშმაგებულს ხევის წყალს ზოგგან მთელი გორის ფერდები ზევათ ჩამოექცია და ზოგჯერ ისეთი კლდის ნამხვლევეები აეგორებინა, რომ სიგანითა და სიმაღლით ორ-სართულიან ქვითკირის სახლებს მოაგონებდა კაცსა. მთაგრეხილები დაბურული ტყეებით იყო მოცული და ქედი-ქედს გადახლართოდა. ზოგგან მთებს კალთები შეეკეცა, ქალები გაეგანიერებინა და გაშლილს ვაკე-გორებზე აქა-იქ მოჩანდა ფიცრული დარბაზები ეზო-გარემოიანად და ყანა-საბალახოიანად. შორს კავკასიის ქედი თეთრი არშიით ზურგ-

მოვარაყებულის გრგოლად შემორტყმოდა ამ მთასა. აი, ასეთი ქედი-ქედს, გორი-გორს, ხევი-ხევს, ველი-ველს მიდგმული მთიანი ადგილები შეადგენდა საერთო გაუყოფელს მამულსა, რომელსაც საწიოკე მთა ერქვა. შიგა და შიგ მთაში გაფანტულიყვენ დროებითი ვალდებული გლეხები; მათ გარდა მრავალი ოსებიც იყო ხიზნათ ჩამოსახლებული ამ მთაში. ესენი უფრო მიუდგომელს ადგილებს ირჩევდენ სამოსახლოთ კლდის ნაპრალებში, რომ საწიოკე მთის მებატონეებს მათი ხშირად სტუმრობა გასჭირვებოდათ. ისინი აშენებდენ საქონელს, გაემრავლებინათ თხის ჯოგები, ეს უწყალო მტერი ახალგამოღებულის ტყის კვირტებისა; აკეუებდენ ყველსა და ერბოს, აგროვებდენ თაფლს, თუ კი სადმე წაატყლებოდენ ფულურო ხეში გარეულს ფუტკარსა, ნადირობდენ კლდის ნაპრალებში არჩევებზე და ჯიხვებზე, მდინარეებში იჭერდენ კალმახსა და ორაგულს. ზაფხულობით მოაწყობდენ მთის ნაკადულზე სახარატო და სათლელ ჩარხებსა, თლიდენ ხის ჭურჭელსა, ჯამებს, გობებს, კოვზებს და ფიცრებს.

საწიოკე მთა ეკუთვნოდა ას კომლს მებატონესა, რომელთა შორის ირიცხებოდა სამსონ ჯიბია-შვილიცა. ეს მებატონეები ყველანი, სამსონს გარდა, ესახლენ საწიოკე მთის შესავალში დიდ-ხევის პირად სერებზე და შიგ ქალაში მიმოფანტულნი. ამ

მთაში სხვა გზით ვერავენ შევიდოდა, თუ არ მებატონეების სოფლითგან.

თვითონ სამსონ ჯიბიაშვილი ესახლა სხვა სოფელში, ათის ვერსის მანძილზე საწიოკე სოფლიდან. მას სხვა საქმე არ ჰქონდა, ყოველთვის სასამართლოს კარზე იყო ატუზული და მოსამართლეს სასწორს იმისკენ ჰხრიდა. ამიტომაც მისი ხათრი ყველას ჰქონდა—მებატონეს, გლეხსა და ხიზანსაც. იმას არა ერთხელ დაეწიოკებინა საწიოკე მთის მცხოვრებლები სამოსამართლო ბოქაულის წყალობით. სამსონს ვერც რიგათ არ უყვარდა თვითონ მთაში სიარული, მაგრამ ან თუ მებატონეები ოსებს მიუხტებოდენ, ან თუ სხვებს ვისმე დააწიოკებდენ, არც ერთი ამისთანა ამბავი, მას არ გამოეპარებოდა. როგორც კი შეიტყობდა, მთაში „საქმო“ გაჩენილაო, ისიც მაშინვე ამხედრდებოდა თავის ლურჯაზე, რომ საუფლისწულო არ დაჰკარგოდა. აი, ამიტომაც უყვარდა მას თავის სახლის აივანზე ჯდომა და საწიოკე მთისკენ ცქერა.

მისი პატარა ციმციმა თვალეები ძლივლა ბჟუტავდენ სიმსუქნით დასივებულს ლოყებში, მაგრამ სამაგიეროთ მათი სახედველი შუქი შორს სწვდებოდა. ათ, თუთხმეტ ვერსზე ღობე-მძვრალა ჩიტიც ვერ აფრინდებოდა, რომ მის თვალებს არ შეენიშნა. მას არ გამოეპარებოდა საწიოკე სოფლიდან გამოსული ცხენოსანი. იმას ჰყავდა საწიოკე მთის მებატონეებში ერთი გულითადი მეგობარი აზნაური ავთანდილ კვი-

მატაძე. იმის სისვა ცხენსა ათას ცხენში გამოი-
ცნობდი.

II

ავთანდილ კვიციანი ერთი საწიოკე მთის მება-
ტონეთაგანი იყო. ცხონებულს მამა მისს მესაფი
მონაწილეობა ერგებოდა საწიოკე მთაში: მაგრამ რა-
დგან მის სიკვდილს შემდეგ ოთხი ვაჟკაცი დარჩა,
ამისთვის ავთანდილ კვიციანს გაუყოფელს მთა-
ში მეოთხასედი ლა თუ ექნებოდა. ძმები რომ გა-
იყარენ, მასაქეთ ათი წელი მეტი იყო, მაგრამ
ავთანდილ კვიციანი მაინც ჯერ კიდევ ვერ დასა-
ხლებულიყო, როგორც შეეფერებოდა ჩაქვირითე-
ბულს აზნაურის ოჯახსა. მისი გამოწყებული იმერუ-
ლი ოდა თუმცა წაბლის გულისაგან იყო აშენებუ-
ლი, მაგრამ სახლის დამთავრებას ჯერ კიდევ ბევრი
აკლდა. ეს სამთავლიანი სახლი ცხრა მუხის ბოძზე
იყო შესკუბებული; მხოლოდ ერთს თვალს ჰქონდა
იატაკი და ჭერი; მაგრამ იატაკის ფიცრებს ისე და-
ელოთ პირი, რომ თუ კაცი გაფრთხილებული არ
იყო ზედ სიარულის დროს, შეიძლებოდა ფეხის ცე-
რი ჩავარდნოდა ფარლალში. სხვა ოთახებს და
აივანს ჯერ არც ჭერი და არც იატაკი არ ღირსე-
ბოდათ. ისინი უჭერ-იატაკო და კარებ-აუბმელები

გამოიციკრებოდენ. აივანზე ორი სამი ფიცარი იყო გადებული იატაკ-დაგებულს ოთახამდის, რომ აქ შესვლა შეძლებულიყო. (კიბის მაგიერად ორი ხე იყო აივნის ღირეზე აყუდებული და ზედ საფეხურების მაგიერათ მსხვილი ჯოხები იყო ირდი-გარდათ დაკრული.) სტუმარი თუ მოისურვებდა ამისთანა კიბით ოდაში შესვლას, ცოტა ჯამბაზობაშიაც გავარჯიშებული უნდა ყოფილიყო. თვით ოდის იმ ერთს თვალს, საცა ჭერ-იატაკი დაგებული იყო, არც შუშები ჰქონდა ჩასმული, არც ბუხარი მიშენებული. მხოლოდ გძელი ფიცრები იყო გაჭიმული ერთი კედლიდან მეორე კედლამდის და ერთ კუთხეში ზეწარ-გადაფარებული ქვეშაგები ელაგა. (ავთანდილს ჰქონდა კარგი ძელური საჯალაბო სახლი, შუაგულ კერა-გაჩაღებული, საცა სახლობა ჰყავდა დაბინავებული.) სტუმარი რომ მოვიდოდა, იატაკიან ოთახში შეიყვანდა და როცა სტუმარი თიკანსავით კვინტრით შეირბენდა ციცაბო კიბესა, ავთანდილ ბოდის მოჰყვებოდა: „უკაცრავათ, ჩემო ბატონო, რომ ჯერ ოდა კიდევ რიგიანათ არა მაქვს მოწყობილი; მაგრამ ახალი მოსახლე გახლავარ. სულ ათიოდე წელიწადია, რაც დავესახლე. თუ ღმერთმა მომასწრო ამ სახლის მოთავება, ვგონებ, კარგი შენობა უნდა დადგეს, თქვენ როგორ გგონიათ? — ცნობისმყვარეობით შეეკითხებოდა სტუმარს, რომელსაც თან გულის კანკალი მოსდიოდა, ოჩაფეხა კიბეზე არ და-

ვიმტვრეო და თან ზრდილობის ნიშნათ პასუხს უგებდა:—დიად, კარგი შენობა უნდა დადგეს, თუ მოათავეთ; მაგრამ, ვგონებ, მანამდის სახურავის გამოცვლაც დაგჭირდებათ“. რამდენათაც ზაფხულობით სასიამოვნო იყო ღამის სიგრილის გამო იმ იატაკ-მოგებულს ოთახში მოსვენება, იმდენათ კბილებსაკაწკაწე ხდებოდა ზამთარში იქ დგომა. ამის გამო ნათესავები და მეგობრები—ყველანი ერიდებოდნენ ავთანდილთან ზამთრობით სტუმრობასა, რადგან იცოდნენ, რომ უბუხრო და შუშა-ჩაუსმელს ოთახში გაათევიებდა ღამესა. როცა მამის დანატოვარი ნივთები გაიყვეს, ავთანდილს ერგო ერთი კბილ-ჩამტვრეული ძველი ხმალი, რომელსაც არც დღე, არც ღამე აღარ იშორებდა. „ეს მამის ჩემის ხმალი ბედნიერ ხელზეა ნაშოვნი, დიდი აბაშ ერისთვის ნაქონები ხმალიაო“ — იტყოდა ავთანდილი გულ-ამაყად. „ცხონებულმა მამაჩემმა ამით ნახევარი საწიოკე მთა შემოჰკოდაო“!

III

საწიოკე მთის მონაწილეთა ერთი ახირებული საქმე სჭირდათ. დილიდან საღამომდის ერთმანეთს გზირათ უდგენ, იტყობდენ, ვინ რას აკეთებდა. ვთქვათ, ერთი ვინმე მეპატრონე მთაში წავიდა სა-

თევზაოთ. მეორე და მესამე უეჭველათ მას აედევ-
ნებოდა დასაზვერავათ. ამავე გვარად მოიქცეოდენ
სხვებიც, თუ რომელიმე მათგანი წავიდოდა მთაში
ან ნაცნობ ოსთან, ან ვინმე გლახთან საქმისათვის.
ხშირად მოხდებოდა, რომ ერთი მეორეს გაუდარა-
ჯდებოდა გზაზე დაესხმოდა თავზე ნაშოვრის წა-
სართმევათ; მოჰხდებოდა ჩხუბი, ხანჯლების ტრიალი
და ზოგჯერ კაცის კვლაცა. მაგრამ ყველაზე უფრო
მძიმე შეტაკება შეემთხვეოდათ ხოლმე საწიოკელებს
, „ნაკოდობაზე“, რადგან ვისაც მეტი ნაკოდობა ჰქონ-
და, ის მეტს მონაწილეობას და სარგებლობას სჩე-
მობდა, თუნდ რომ მემკვიდრეობითი უფლებით და კა-
ნონის ძალით ნაკლები მონაწილეობაც ჰქონოდა.
, „ნაკოდობას“ ეძახოდენ ერთ-ნაირ ძალ-მომრეობას,
რომლითაც ყოველი მებატრონე, დიდისა, თუ მკი-
რის მონაწილეობის მექონი, თანასწორად იჩემებდა
საუკეთესო მთის ალაგებსა. საწიოკე მთა იყო უდა-
ბური, საცა ადამის წლის ხეები იდგენ. ხან-და-ხან
ისეთს ხესაც შეხვდებოდა კაცი, რომ სამი ოთხი სა-
ყენი სიმსხო ტანი ჰქონდა. ტყე იყო აუარება, ფა-
სი არ ედვა. ამისთვის მონაწილეები ცდილობდენ
ტყე მოესპოთ და ტყის ალაგას საყანე ახოები გაე-
ჩინათ. ამის გამო თითოეული მათგანი ცდილობდა
საყანე ალაგები და გაუკაფავი ახოები დაემისებინა.
ამ ანგარიშით რომელიმე მებატრონე წავიდოდა თა-
ვის გლახიანად, ან შეიძლებოდა, გარეშე ბარის კა-

ციც მოეპატიებინა; წაიღებდენ ხელსაწყო რკინე-
ულობას—ცულს, ნაჯახს და სხვ., რამდენისამე დღის
საგძალს, ამოირჩევდენ რომელსამე ხეობას, მოჰყვე-
ბოდენ და ყოველს უზარმაზარს ხეს—თუნდ წვრილ-
მანი ხეც ყოფილიყო, სულ ერთი იყო—შემოაქდო-
ბდენ გარშემო ცულით, რომ კანი და ცილა შემო-
ეკრათ. აი, ამ მოქმედებას ეწოდებოდა „შემოკოდვა“.
ყოველი ხე, რომელსაც გარშემო ქერქი და ცილა
ჰქონდა შემოჭრილ-შემოსერილი, უსათუოდ უნდა
გამხმარიყო ერთის წლის განმავლობაში. (შემდეგ ამ
გამხმარს ვეება ხეებს შეუნთებდენ ცეცხლს და ამ
სახით იწვოდა, ოხრდებოდა ეს მშვენიერი ტყე, იკარ-
გებოდა ხელ-გამოუბრუნებლათ ამდენი სიმდიდრე.
ავთანდილ კვიციანიძე საკვირველი დახელოვნებული
იყო სოფლის დარაჯობაში. დილიდან საღამომდის სა-
წიოკე მებატონების თვალ-ყურის დევნებაში იყო.
ვინ რას განიზრახავდა, ვინ სად წავიდოდა, ვინ ვის
დაელაპარაკებოდა, შეუტყობელი არ მოუჩივებოდა;
მუდამ ტყეში დარბოდა მშიერი მგელივით, ეძებდა
მხოლოდ სად რას წატყდომოდა, ვისთვის რა წაერ-
თმია. მამისეული ხმალი მუდამ გვერდზე ეკიდა და, თუ
ვინმე შემოკოდდა ტყეს საყანეთ, ისიც იქვე იყო
გაჩენილი. როგორც-კი მებატონე შინ დაბრუნდე-
ბოდა, ავთანდილ მისვე შემოკოდილს ხეებს ხელ-მე-
ორეთ დაუწყებდა თავის ხმლით შემოსერვას, რომ
თვითონაც იმ საყანეში წილი დაედვა, ან სადაოთ

გაეხადნა. მისი დამამტკიცებელი საბუთი ყოველ ხეს ზედ აჩნდა კბილ-ჩ. მტვრეული ხმლის შემონაკრავი. ეს ისეთი საბუთი იყო, რომ აღარავითარი მოწინააღმდეგე მოწმობა აღარ გადიოდა, რადგან მისი ხმლის შემონაკრავს ყველა იცნობდა.

IV

საწიოკე სოფლის მებატონეებს ჰქონდათ საკუთარი ძველი ეკლესია წმიდის გიორგისა. ეს იყო ერთი პატარა საყდარი, რომელშიაც ორმოც-და-ათი კაცი თუ მოთავსდებოდა, მეტი არა. ამ საყდრის კედლები ძველი მხატვრობით იყო აჭრელებული. ჩრდილოეთის მხარეზე მეთოთხმეტე საუკუნის ერისთავთ-ერისთავი, მისი მეუღლე და ძმები იყვენ დახატული. მხატვრობა წელ ზევით კარგათ ეტყობოდა, წელ-ქვემოთ კი სურათი წაშლილი იყო მუდამ კედლებზე ხახუნითა. წირვის დროს ამ ალაგს დგებოდენ საწიოკე სოფლის უფროსი და ღრმა მოხუცებული კაცები, რომელთაც კედელზე მიყუდება ჩვეულებათ ჰქონდათ. მხატვრობის მოშლა წელ-ქვემოთ იმათი ბრალი იყო, თუმცა ისინი ამავე დროს ძალიან მოწინააღმდეგე იყვნენ თავიანთ წინაპრის სურათებსა, რომელთაც ამისებდენ წმიდა გიორგის ეკლესიის აშენებასაც. რგი იდგა შუაგულ სოფელ-

ში მალლობზე და გარშემო დიდი ბზის ბუჩქნარით იყო შემოვლებული. ძირს ხევის პირად დაფენებოდა მინდორი, რომლის შუაგულს ას წლოვანი კაკლის ხე იდგა. ამ ალაგებიდან ვერავინ გაბედავდა რისამე წაღებას, წკირის მოტეხაც არავის შეეძლო წმიდის გიორგის მიშითა. (კაკალ ქვეშ ოთხი ადლი სიგძე და ორ ადლნახევარი ბრტყელი ქვა იდგა.) წირვა რომ გამოვიდოდა, საწიოკე მთის მებატონეები ამ კაკალ ქვეშ მოიყრიდნენ თავსა და დადგებოდნენ რიგისა და წესისაშებრ. (დიდ მონაწილეთაგანი პატივცემული მოხუცებულები განიერს ქვაზე ჩამოსხდებოდნენ, დანარჩენები ირგვლივ ჩამორიგდებოდნენ მწვანე მოლზე და იყვენ სოფლის საქმეების განსჯაში.)

— ბატონებო, აი, თქვენთვის მომიხსენებია, ჩამომეთხოვოს ავთანდილი, თვარა სისხლი დაიღვრება, წარმოსთქვა რიხიანად ერთმა ტან-მორჩილმა მოხუცებულმა.

— (რაო, ბანა, — ჰკითხა ქვაზე მჯდომარე მე-ბატონემ, რომელიც იყო მოხდენილი მოყვანილოპისა, განიერ ბეჭებიანი და კაბაქულაჯიანი.) წელზე ერთყა ვეცხლის ქამარ-ხანჯალი, ეცვა ქართული განიერი შალვარი, გვერდზე ეხურა ქართული კალმუხის ქუდი და ყელზე ბაღდადი ჰქონდა ჩამოგდებული. (წითლად დაბრაწული მსხვილი თვალეები პირმოპარსულ სახეზე ნათლად ამჩნევდნენ, რომ ამ მებატონეს ყანწების ტრიალი უნდა ჰყვარებოდა.) ამას-

თანავე მისი დასივებული კისრის ძარღვები ამტკიცებდნენ, რომ კარგი მომღხენი უნდა ყოფილიყო და მაგარი ხმის მებატონეცა ქართულ სიმღერებში.

— როგორ თუ რაო?— გუშინ მთაში ავედი ჩემი საახოვეს დასათვალიერებლათ. ყოველ ჩემ შემოკოდილს ხეს მისი ხმლის კვალიც ეტყობოდა! აქ თქვენ კრებაში გამომიცხადებია, თუ თავი არ დამანება, ან ის უნდა იყოს, ან მე. მეორეთ რომ ვნახო ჩემ ნაკოდობაში, ცოცხალს არ გავუშვებ. ეს გატენილი თოფი თან დამაქვს.— გაათავა ბრაზ-მოღებულმა ბანამ ლაპარაკი.

— რამდენი ხანია მაგრე გატენილს თოფს ატარებ? ჰკითხა ქულაჯიანმა.

— ეს ერთი წელიწადია მაგის თოფის ხმა არ გაგვიგონია.— წამოიძახა ვილამაც.

— მაშ, აქამდის სულ ჩაიჭანგებოდა შიგ ტყვიანწამალი.— დასძინა ქულაჯიანმა.

— ბანა, ვაი თუ საფალიეზე წამალიც არ მოგიყრია?— ჰკითხა ხუმრობით ერთმა ახალგაზდა მებატონემ, რომელიც მართლა მივიდა ამ დროს, ფალია გადუშალა და გადუბნია წამალი.— აკი, მართლა ერთი მარცვალიც არ ყოფილა?— სიცილით წამოიძახა ისევ იმანვე.

— მე არაფერი მელაზღანდრება, გაჯავრებით უთხრა ბანამ. ისევ დააყარა თოფის წამალი საფალიეზე და ფალია შემართა.

— ნიგუზალიც რომ დაადგა ბაანას თოფს, მაინც არ გავარდება—აგდებით უთხრა მესამემ.

ხალხში სიცილია.

— იქ მობძანდით მთაში, როცა ყანას ვუდგოვარ და მაშინ ნახავთ, თუ არ გავარდება.

— ხუმრობა იქით იყოს და მართლაც ამ მცირე მონაწილეებმა მთა გაგვიფუტეს—გაღუქრა სიტყვა დინჯმა მოხუცებულმა, რომელიც ქულაჯიანის გვერდით იჯდა ქვაზე და ორივე ხელებით ჯოხზე იყო დაბჯენილი.

— მაგათ, ასე გასინჯე, ჩვენი საკუთარი დროებითი ვალდებული გლეხებიც კი გაგვიორგულეს. ერთხელვე გადაქრილ შეშის ფასსაც აღარ გვაძლევენ—დაუმატა მესამემ.—იმ დღეს ავთანდილს ჩემი ნაყმევი გაებრიყვებინა, ეთქვა, შე, სულელო, ბატონი შეშის ფასათ თუმანს არ გჯერდებაო, ჩემთან მოდი, მე ექვს მანეთად გაგირიგდებო, მთა თუ მისია, ჩემიც არისო. მცირე მეპატრონეების წყალობით დღეს ნაყმევები თითქმის აღარ გვემორჩილებიან. ისინი ბევრნი არიან, ჩვენ დიდი მონაწილეები კი ცოტანი ვართ. ისინი მუდამ მთაში ჰკრიან; ვისაც შეისწრებენ, ყველას ჰგლეჯენ, ჩვენ კაცებსაც აწიოკებენ.

— ეგ ყველა ავთანდილის ბრალია—დაუმატა რამდენმამე ხმამ.—ის არის ყველა უქუდობისა და ხელმოკლე მონაწილეების მოთავე.

I-12853

— ჰეი, ჰეი!.. უკაცრავათ გახლავართ. — წამო-
ჰყვეს თავი ბარე ათიოდე მონაწილეებმა. — ვინ გიშ-
ლით, თქვენც იარეთ ტყეში, თქვენც ისარგებლეთ.
ვინც ხელსა და ფეხს გაანძრევს საერთო მთაში, სა-
რგებლობაც იმისი უნდა იყოს.

— დიად, როგორ არა — დაიყვირა ქულაჯიან-
მა. — მამაბაბისეულს თქვენ გაგატანთ. იქ მობრძან-
დით სასამართლოში და დაგველაპარაკეთ. კანონია
ჩვენი მონაწილეობის გამჩვევი.

— აბა, თქვენც მობრძანდით და ჩვენი ნაკო-
ლობა წავგართვით. რაც ტყე გაგვიკაფავს და ყანე-
ბათ გადაგვიქცევია, იმას ვერავინ შეეხება.

— რამდენიც შეგხვდესთ მონაწილეობისამებრ,
იმდენი გაჰკაფეთ, მეტს ვინ დაგანებებთ — უბასუხა
ქულაჯიანმა.

— ჩვენ რა ვიცით, სად თავდება ერთის მონაწი-
ლეობა და სად მეორესი. მთა ხომ საერთოა. ვისაც
გული და მაჯა ერჩის, რამდენიც უნდა, იმდენი ისა-
რგებლოს.

— ეგრე რომ იყოს, მაშ მთელი მთა ავთანდილ
კვიმატაძეს წაუღია და ის არის! ერთი ხეც აღარ
არის მთაში, რომ ავთანდილ კვიმატაძის კბილჩამ-
ტვრეული ხმალი არ მოხვედროდეს.

ამ კაცის სახელის გაგონებაზე ყველანი შედ-
გენ, თითქოს მოპირდაპირენი შერიგდენ, ერთმანეთ-

ში დავა შესწყვიტეს და მოჰყვენ ავთანდილის საყვედურს.

— იმ დღეს ავთანდილმა ჩემი შეყვანილი გლენი გამიცარცვა—თქვა ერთმა.

— საწიოკე მთის ხევზე რომ წისქვილებია, წასულა იქ ავთანდილი და საერთო მინდი აულია მეწი-სქვილებისაგან!—განაცხადა მეორემ.

— შარშან ჩვენ შეყვანილ მეცხვარეებს რომ მატყლი მოსტაცა, ის რა იყო? საქმე სასამართლო-შია; მეცხვარეები გაცარცვას უჩივიან.—გაიხსენა მესამემ.

— გუშინწინ მთაში ჩემს გლენს მიხტომოდა და სადილი მოეთხოვა. მამა-კაცები შინ არ ყოფილყვენ. დედაკაცს გამოეტანა ხელათ ხონჩა: კარგი ცხელ-ცხელი მქადები, ყველი და ღვინო. (ავთანდილს მადლობის მაგიერათ, წიხლი ეკრა სავსე სუფრისათვის და გადაეყარა: „რატომ შემწვარი ქათამი არ მომართვიო?“ დედა-კაცს თავზარი დასცემოდა, ბო-ლიში მოეთხოვა: „უკაცრავათ, ჩემო ბატონო, ასე უცებ ვერ მოვასწრეთ, თუ მოგვიტმენთ იმასაც მო-გართმევო“. ერთი სიტყვით საღამომდის სუფრა აღარ აეღო. ერთი დიდი დოქი ღვინო დაეღია, ჩაბრუე-ბულიყო და წამოსულიყო. აბა, ჰკითხეთ, რა ნება ჰქონდა, რომ ჩემი ნაყმევის ოჯახში ასეთი ძალა მი-იტანა. მე ის აღარ მემსახურება. აწ ავთანდილს გა-იხდის ბატონათ?—თქვა მეხუთემ.—სულ ვფიქრობ და

ვერა მომიხერხებია, როგორ გადავაჩვიო ჩემ გლებში წანწალს.

— სასამართლოში ბევრიც რომ ვეცადოთ, მაინც ვერას მოვუხერხებთ—სთქვეს რამდენმამე.—იქ ცალმხრით სამსონ ჯიბიაშვილი ამოუდგება გვერდით, მეორე მხრით ორი ცრუ მოწამე: მამუკა და შიუკა! გინდა ხატზედ დაუფიცნიათ იმათ, გინდა ჯოხზე. როგორც სამსონ დაარიგებს, ისინიც მისთანა ჩვენებას მისცემენ მოსამართლეს.

— გაჩერდეს ის სამსონი ატუნკატი, ის მაჩვი, ის ხარაბუა, ის რაჭველების გუდა, თვარა მის ატუნკატობას მისსავე ტყავში გამოვხვევ, ოთხში ამოვიღებ და ისე ჩავაბარებ თავის პატრონს. (მე ვიცი, ავთანდილსაც წინ გავუძლოლებ—თქვა ერთმა შავწვერა მებატონემ, როგელიც ხატის შერისხულსავით აფეთებდა თვალებს.)

— სამსონმა და ავთანდილმა ჩემ გლებს ცხრა თუმანი გადაახდევინეს ამას წინეთ ტყის მოჭრის ფასი—თქვა მეორე მებატონემ.

— რამე უნდა მოვუხერხოთ მაგათ. ჩვენი საქმის ამრევ-დამრევი, სულ ეგ ორი კაცია.—ერთხმათ წარმოსთქვეს ყველამ.

V

ამ ღროს ერთმა ვიღამაც წამოიძახა: „მოღის, მოღის!“. ყველამ ერთად ხმა გაკმინდეს და დაიწყეს

ცქერა დასავლეთისაკენ. მოშორებით დიდ ხევის ხიდზე გამოდიოდა სამი კაცი. (რომელიც წინ მოდიოდა, ის იყო პირხმელი, ჭალარა კაცი) მას ეცვა რუხი ჩოხა, უკან მოსდევდა ორი ახალგაზდა ახლად ამწვანებული წვერ-ულვაშიანები.)

— აბა, არ გაგიწყრეს ღმერთი, ის წირვაზე არ წამოსულიყოს. იცის, რომ იმაზე გვექნება ლაპარაკი და უნდა დაგვზვეროს,—თქვა ერთმა.

— წირვა-ლოცვის მადლი გაუწყრა მაგას. მგონია, ერთი წელიწადიც არის, წირვა-ლოცვა არ მოუსმენია,—დაატანა მეორემ.

— ეს ხუთი წელია, ეგ აღარ ზიარებულა ჩვენ საყდარში,—თქვა მესამემ.

— ქუდი რომ შეუგდო საყდარში, მის გამოსატანათაც ვერ შეიტყუებ შიგ, ხატების ეშინია.

— ეშმაკის ფერცხალს ღვთის ტაძარში რა უნდა?—თქვა დინჯათ ჯოხზე დაბჯენილმა მოხუცმა.

— ნამდვილი რუხი მგელივით მოწანწალობს—შენიშნა ქულაჯიანმა.

ყველამ გაიცინა.

მართლაც ამ კაცის სახე რაღაც დაუნდობლობას და თვალთმაქცობას გამოხატავდა. პაწია ჭროლა მისი თვალები ვეცხლის წყალსავით დაუხტოდენ თვალის უბეებში. მოგრძო პირხმელი სახე მისი მგელსავით წამწვეტებული ცხვირით იყო დამშვენებული. (ჭალარა თმა და წვერი ძალიან შეხამებული იყო

მის რუხ შალის ჩოხასთან.) წელზედ მაგრათ შემოჭე-
რილი ქამარი მიმხმარს მუცელს კიდევ უფრო აკრავ-
და ფერდებზე. ის მოდიოდა სწრაფად, ფეხ-აკრფეთი,
თითქო, საშოვარს რასმე ეპარებოა.

— ნამდვილი რუხი მგელია, თქვა ბანანამ.

— ი, შვილებიც რომ მგლის ლეკვებს ჰგვანან,
დიდება შენდა ღმერთო! დააწერა პირჯვარი ჯოხი-
ანმა მოხუცებულმა.

— სულ ტყეში ჰყრიან მამასთან, თითქოს მგე-
ლი ლეკვებს ნადირობას აჩვევდესო.

— იმ დღეს მაგათ ოსისთვის თიკანი წაერთ-
მიათ და შეეჭამათ; პატრონს მხოლოდ თავ-ფეხი მი-
უყარეს.—სთქვა ბანანამ.

— „რუხი მგელი“ ზედ გამოჭრილი სახელია
ავთანდილისა — თქვა ქულაჯიანმა. ნეტა ვიცოდე, პი-
რველად ვინ დაარქვა მაგას ეს სახელი?

— ოსებმა დაარქვეს — წამოიძახა ერთმა. — არ
შეიძლება რომ მაგას სახარატო ჩარხი დაემალოს. სა-
ცა უნდა მომართონ, გინდ უდაბურ ტყეშიაცა, რომ
არ ეგონოს, ისე წაადგება თავზე და დასჯყივლებს:
„ჰატ, შე, ქუჯო, ოსო! ეგ რა ამბავია, რომ ჩარხი
მოგიმართავს წყალზე უჩემოთ, თაბახებსა და ჯამებს
თლი და ჩემთვის კი აქამდის არ შეგიტყობინებია.
მოიტა ხელათ ხუთზე ერთი. ისე არ წავა ტყეში
ოსებისკენ, რომ ოცი და ოც-და-ათი თაბახი არ ჩა-
მოიტანოს. მაგის სახელით ოსის დედა-კაცები ბალ-

ლებს აჩუმებენ. გაჩუმდი, თორემ რუხი მგელი მოვა და წაგიყვანსო.

ამ დროს ავთანდილიც მოვიდა თავის შვილებიანად.

— ბატონებს გაუმარჯოთ. შეგეწოთ წირვის მაღლი.

მებატონეები ზრდილობის ნიშნათ ფეხზე წამოდგენ და მიესალმენ.

— ნუ ირჯებით, ბატონებო, დაბძანდით.

ყველანი დასხდენ, ავთანდილიც დაჯდა.

ცოტა ხანს სიჩუმე ჩამოვარდა.

— სად ბძანდებოდით, ავთანდილ. — გამოელაპარაკა დარბაისლურად ქულაჯიანი.

— არსად, ბატონო. სამსონ ჯიბიაშვილთან გახლდით. ორშაბათს სასამართლოში საქმე მაქვს დანიშნული. ვთხოვე, დაეცვა ჩემი საქმე.

— ავთანდილს სასამართლოში საქმეს რა გამოუღევეს. — შენიშნა ბანამ.

— ნეტაი დამაყენებდენ, თვარა სასამართლოს კარებს თვალითაც არ დავინახავ. ყველა მე მემტერება, უსამართლოთ მდევნიან. მეტი რა ღონე მაქვს, უნდა ვიწანწალო თავის დასაფარავად.

— ნეტა შენ არავის ემტერებოდე, თვარა და შენ ვინ გაგიბედავს დამტერებას — უპასუხა ბანამ და შემართა ჩახმახი, თითქო საომრად ემზადებო.

— არა, ჩემო ბაანა. მე ყველას ფეხქვეშ ვეგები, მაგრამ არაფერს გამიტანა, ყველა მე მძალადობს.

ზოგიერთებმა ამ სიტყვაზე ჩუმ-ჩუმათ დაიწყეს სიცილი.

— შე, კაიკაცო, იმ ჩემ შემოკოდილს რომ მივარდნიხარ, სხვაგან ვერ იშოვე?—ჰკითხა ბაანამ.

— ჩემ ნაკოდს ყველა იცნობს, ჩემო ბაანა. ჩემ კბილჩამტვრეულ ხლმის შემონაკრავს ვინ არ იცნობს?

— დიალ, ვიცანი და იმიტომაც მოგახსენებ.

— თუ ჩემი ხმლის შემონაკრავი იცანი, ჩემი ნაკოდი ყოფილა და შენ, ჩემო ბაანა, ძალიან დაგიშავებია, თუ ჩემ შემდეგ მოჰყევი ჩემი ადგილის შემოკოდვას.

— ამ წმინდის გიორგის ხატზე შემოგფიცავ, პირველად თუ მე არ შემომეკოდოს ის ალაგი.

— მაგას, ჩემო ბაანა, სამართალი გაარჩევს.

— არა, ჩემო ავთანდილ. სულ სამსონი ვერ დაგიფარავს. დღეს შენ და სამსონის წყალობით სამართალი ვეღარ სჭრის სამართალს. სულ უმართლო მხრისკენ იწევს სასწორი.

— მე და შენზე უფრო იმათ ესმისთ, ჩემო ბაანა. ჩვენ იმათ სამართალს ვერ გავუწვდებით.

— ამ საზოგადოების წინაშე გთხოვ, ავთანდილ, დამეხსენი, ნუ გადამკიდებიხარ, ჩემ ნაკოდს თავი დაანებე, თუ არა სისხლი დაიღვრება.

— თუ დაიღვრება, ისევ შენკენ დაიღვრება, ჩემო ბაანა.

— როგორ თუ ჩემკენ?.. წამოვარდა ბაანა და თოფი მოიმარჯვა.

ხალხი ავარდა ზეზე და შემოეხვია ბაანას.

— მომეცალეთ, ერთი დამანახვეთ ეგ რუხი მგელი, ბარემც ჩავაძაღლო და მოვასვენო ქვეყანა მაგის ტაციობისაგან.

ქულაჯიანმა უცბად უტაცა ხელი დამიზნებულს თოფსა და შესძახა: „ბაანა, რა შენი საკადრისია მაგნაირი გაფიცება“.

ავთანდილი უცბად მოშორდა იმ ადგილს, გადაწრეს გარეთ და იქიდგან დაიყვირა: „აი, ბატონებო, ხომ ხედავდით, ბაანა მოკვლას მიპირებდა თოფით. თქვენ ყველანი მოწმეთ უნდა იყოთ. შვილებო, წამოდით, გამოეცალეთ მაგ ივაზაკს, დაუძახა ვაჟებს და ფეხმარდათ გაჰქუსლა შინისკენ. ისინი უკან გაჰყვენ.“

— დამაცა, შე რუხო მგელო, თუ კაცი ვყოფილვარ ჩავაძაღლებ შენცა და იმ შენ სამსონსაცა— მიაძახა ბაანამ.

ხალხი ამშვიდებდა გაფიცებულს ბაანას. ზოგი ასე ამბობდა, სანამდის ავთანდილს კარგათ არ დაეზელთ და სისხლს არ წამოვადებინებთ შიგნეულიდან, მანამდის ეგ რუხ მგლობას არ მოიშლის. ცოტას ხანს იქით ყველანი წავიდ-წამოვიდენ. დარჩა მარტო

გძელი საჯდომი ქვა კაკალ ქვეშ დადუმებული და დაღვრემილი, თითქოს გულში ასე ჰფიქრობდა, ვაი თუ ამ ცოტას ხანში ვისიმე გულმკერდზე დამაღვან და დამატენინონო. ამ დროს ხევიდან მოჰბერა სიომ და კაკლის შორს გადაწვდილი ტოტები ერთბაშად შეანძრია. თვითონ კაკალიც დინჯათ აღელდა, აბუტ-ბუტდა, თითქო ღრმა მწუხარებას მისცემოდეს ამ სოფლის დაუდგრომელობაზე და კაცების გაუტანლობაზე.

VI

ბანა იყო ერთი ხელმოკლე აზნაურთაგანი, რომელსაც ცხენი აღარ ჰყოლია, მას აქეთ, რაც ცოლი შეირთო. ცხენი მოკვდომოდა ქორწილში გალახულობით, მომეტებული ჭიშკა გრეხით და ჭენებით. შემდეგ რაღაი წვრილშვილი დაეხვია, სადღა ჰქონდა ცხენის ყიდვის თავი. იმ დროს, როცა ბანას ავთანდილთან ჩხუბი მოუხდა, ის სამოც-და-ხუთის წლის მოხუცებული იყო; მაგრამ ჯერ კიდევ ჭარმაგათ იყო და მთაში სიარულით მუხლები არ ტკივოდა. ორ კოდ ნახევარს ხორბალს სამ ვერსტის სიშორეზე ამ მოხუცებულობაშიაც ციმციმით მიარბენინებდა. როცა მთაში წავიდოდა თავის სტამბოლის პირგვალი მუდამ მგლის ტყავის ბუდეში ჰქონდა და მხარზე ეკიდა, ბანა ისეთი ჩქარი და დაულაღვი

ქვეითი იყო, რომ კარგი ნაბიჯის ცხენი ვერ გაასწრებდა. ერთი ხელი საგარეო ტანისამოსი: მაუდის ჩოხა, ყანაოზის ახალუხი და ერთი წყვილი მაღალ ქუსლებიანი ჩექმები შინ ჰქონდა შენახული; წელიწადში სამჯერ, ოთხჯერ თუ ჩაიცვამდა, მეტად არა, ისიც მაშინ, როცა დღეობაში წავიდოდა მოყვარესთან, ან სამარობოთ, ან საგიორგობოთ, აგრეთვე აღდგომას და შობას; სხვა დროს კი შინ ნაკეთები შალის ჩოხა ეცვა, ლურჯად შეღებილი ხამის ახალუხი, ხამის პერანგი, შავი ღაზლის პაჭიკები და თვლებიანი ქალამნები. მისთანა თვლებ-ასხმულს ქალამნებს სოფელში ვერავინ შეჰკერავდა. როცა სადღესასწაულოთ გამოეწყობოდა, ის გადიკიდებდა მხარზე თავის ჩექმებს, ტანისამოსს ფუთაში გამოიხვევდა და გაემგზავრებოდა წინ დლით მოყვარეში. მასპინძლის სახლს რომ დაუახლოვდებოდა, ჯერ წყაროზე ჩავიდოდა, ხელობის დაიბანდა ტანისამოს გამოიცვლიდა, ახალს ჩაიცვამდა, ძველს ისევ ფუთაში გაახვევდა, ულვაშებს გადიკრავდა და როცა მასპინძლის ეზოში შევიდოდა, ულვაშაკრს მოიხსნიდა და გამოწკიპინებული ულვაშებით მიეგებებოდა სახლის პატრონსა.

ჩვეულებრივით ბანა ძალიან მოუწყინარი მუშა იყო თავის ოჯახში. იმას ჰყავდა ორი კომლი დროებით ვალდებული გლეხი, რომელთაც ძმურად ეპყრობოდა და გლეხებიც არ აკლებდენ თავის გადა-

სახადს. ამ ორი გლეხით ბაანას თავი მოჰქონდა მეზობლებში და ათას ოუმნისათვისაც არ დაახსენებდა თავს. ბაანას არ უყვარდა სასამართლოს კარები და იქ წასვლა სიკვდილივით ეზარებოდა. სხვისი არა უნდოდარა და არც თავისას გაატანდა მტერს აგრე ახირებულათ.

ერთს დღეს გავარდა საწიოკე სოფელში ხმა, რომ ბაანას გამოძიებელი იბარებსო. მართლაც უწყება მოსვლოდა. ბაანას ნაცრის ფერი დაედვა სახეზე; მისი ოჯახობა ჯავრში ჩავარდა. თვითონ მისთვის დანა რომ ყელში გაეყარათ ცვარი, სისხლი არ გამოუვიდოდა. საწიოკე სოფელში დიდი მითქმა-მოთქმა შეიქნა. ზოგი ამბობდა, ავთანდილმა სასამართლოს მოსამსახურენი კალმახით დაალოლაო. ეს კი იყო, რომ ბაანასა და ავთანდილის ჩხუბს შემდეგ, მეორე კვირეს მთაში ერთ ხევის წყალში ავთანდილს საპალნე კირი ჩაეყარა და ორი ბათმანი კალმახი ეშოვნა. სად გააქრო, სად არა ამდენი კალმახი, კაცმა არ იცოდა. ზოგი ამბობდა, ბაანას დაჭერას უპირობენ და საქალაქო საპრობილეში წაყვანასაო, რადგან სამსონს საჩივარი შეუდგენია მაზე და სამძიმო სისხლის სამართლის კანონის მუხლები უჩვენებიაო. საჩივარში გამოუცხადებია, რომ ბაანა ავთანდილს დღე-და-ღამე მოსაკლავად დარაჯობსო და ამის გამო ავთანდილს თავის ოჯახში მისვლაც ვეღარ გაუბედნიაო. შიუკასა და მამუკასთვისაც ჩვენება ჩამოურთმევიათ და იმა-

თაც ფიც ქვეშ უთქვამთ, რომ ბანა გატენილი თოფით დასდევდაო ავთანდილს მოსაკლავათ. ეს ჩვენი თვალით ვნახეთო.

როცა ბანა დაიბარეს, იმ დღეს რამდენიმე მე-ბატონეც საწიოკე მთისა დაბარებული იყო მოწმეთ, დამსწრეთ იმ ჩხუბისა, საცა ბანას ავთანდილზე თოფით მიეწია. მოწმები სალამოსვე მობრუნდენ სოფელში, ბანა კი იქ გაეჩერებინათ...

ერთ კვირას შემდეგ საწიოკე სოფელში გავარდა ხმა, რომ ბანა, როგორც მძიმე დამნაშავე, საქალაქო სატუსალოში წაუყვანიათო. მეტად საზარელი იყო ამ ამბის გაგონება. ბანას ცოლშვილმა ისე შეიცხადა, თითქოს ბანა მოკვდომოდესთ. მთელი დღე მისი სახლიდან კვილ-ყივილი ისმოდა. ცოლი მეტი სიმწარით თავს არახუნებდა კედელზე და მოთქმიდა: „ვაი, ჩემს ბედისწერას, როგორ ერთ დღეს გამიცუდლა ყველაფერი! ოჯახის საძირკველი გამო-მაცალეს და ოჯახი თავზე დამანგრის. მე რომ ჩემი უბედურის ქმრის ამბავი ვიცი, სანამდის ქალაქის სატუსალოში მიიყვანდენ, მანამდის გაუსკდება ჩიტსავით გული. ის იქიდგან ცოცხალი აღარ დაბრუნდება, ისემც ნუ მისულა ცოცხალი ავთანდილი თავის ოჯახში“. საწიოკე სოფლის მცხოვრებლები მეტად ააშფოთა ასეთმა უსამართლობამ. ვისაც ავთანდილის გულის ჯავრი სჭირდა, იმისმა გაიძვერაობამ კიდევ უფრო გააფიცხა ისინი. ბანას ჰყავდა ერთი ცხრა-

მეტის წლის ვაჟი და ორი ქალვაჟი ჩვილი წლოვანებისა. უფროსი ვაჟი ოჯახის მოვალეობაში გამოუცდელი იყო. ის ახლა სულ მარტოხელი დარჩა და თავისი წვრილი და-და-ძმა მოხუცებულ დედთანად თავზე დააწვა სარჩენათ.

საწიოკე სოფელში რამდენიმე მარჯვე ახალგაზდა შეითქვა, რომ ავთანდილისთვის უსათუოდ ამის სამაგიერო გადაეხადნათ. ისინი უწინაც უპირებდნ მობრევას; მაგრამ ახლა, რომ თვალით ნახეს ბაანას ოჯახის უბედურება, ავთანდილზე ბრაზი იმ ახალგაზდებს გაუორკეცდათ და ამას იქით დაუწყეს ავთანდილს მთაში დარაჯი.

ბაანას დიდი ხანი აღარ უცოცხლია საპყრობილეში. მთის წმინდა ჰაერში დაბერებული მისი აგებულება ერთბაშად მოსხლტა მძიმე და მყრალ სატუსაღოს ჰაერში. ოჯახის მოცილების მწუხარებამ კიდევ უარესი დამართა. ვალიაში ჩამწყვდეულს ბაანას მთის ნადირსავით გული გაუსქდა. ორი კვირაც არ გასულიყო მას აქეთ, რაც საპყრობილეში შეაგდეს და საოფლე დამართნოდა. ბაანამ საავადმყოფოში დალია ვაგლახი სული. იმის სიკვდილის ხმამ მალე მიაწია საწიოკე სოფლამდის და ყველანი შეაწუხა. ბაანას ცოლს, უმისოთაც მეტად შეწუხებულს, აღარ ეჭირვებოდა ახალი უბედურების გაგონება. ყველანი უმაღავდნ ამ ამბავს მის სახლობას. მხოლოდ ამას შემდეგ მეზობლები ძალიან გულ-ლმობი-

ერად ექცეოდენ მის ობლებს. საკუთარი გლეხები მაინც ერთი ორად გაუერთგულდენ. ბაანას უფროსმა ვაჟმა ამასობაში ხელი წამოიწყო და კარგი ცხენი იყიდა. და-ძმა კარგათ დამოსა და სოფლის შკოლაში გაგზავნა სასწავლებლათ. დედა მისს თანდათან ეძლეოდა შვილის იმედი; ცოტა არ იყოს, გულიც დაუმშვიდდა და შეურიგდა თავის მდგომარეობას.

VII

ერთ დღეს სამსონ ჯიბიაშვილმა იხმო ავთანდილი და უთხრა: „მოდით ერთი მთაში წავიდეთ სათევზაოთო“. ავთანდილი დიდი სიამოვნებით დაეთანხმა და საჩქაროდ მოახდინა განკარგულება. იმას უნდოდა სამსონისათვის კარგი დრო გაეტარებინებინა. როგორც დაბრუნდა შინ, იხმო თავისი შიუკა გლეხი, რომელიც თევზაობაში განთქმული იყო. მოამზადეს სასროლი ბადე, დააცხობინა ავთანდილმა შინ ჩინებული შოთები, ნახუქები, მოახარშვინა დედლები და გაგზავნა შიუკა სამსონთან, რომ კვირა საღამოს მიეყვანა იგი ავთანდილის ოჯახში. სამსონს ჯერ უნდა გამოეველო საწიოკე სოფელში ავთანდილთან და მერე იქიდან ერთად გამგზავრებულიყვენ მთაში. მზე ერთ ცულის ტარზე იდგა დასავლით, როცა სამსონ ჯიბიაშვილმა თავისი ლურჯა შეაქრო-

ლა საწიოკეს ხეობაში. უკან მოსდევდა მას ძუნძულთ ფეხ-და-ფეხ შიუკა, რომელსაც თავის სასროლი ბადე ზურგზე გადაეგდო და ჩოხის კალთები აეკეცნა. კალთაში ეწყო რამდენიმე ახლად გამომცხვარი მქადი და ორი კბილა ყველი. სამსონ ჩამოხდა ავთანდილის ოჯახში ჩაის დასალევათ. მასპინძლის ეზოში მწვანე კოლინდარი მუხლამდის იდგა. შუაგულ აიმართებოდა ერთი დიდი კაკალი და ქვეშ ფიცრის ტახტი იყო გამართული. მასპინძლის შეილებმა ცხენი ჩამოართვეს და კაკალ ქვეშ მიიპატიჟეს პატივცემული ვეჩილი.

— ავთანდილ, აბა, სუფრა გამოატანინე, კაკალ ქვეშ დავლიოთ ჩაი. ამ შენს ეზოში ყოფნას არა სჯობიარა.

— ბატონი ბძანდებით. შენი ნახვა ელირსა ჩემს ოჯახს და მე რა იქნება ისეთი, რომ არ მოვახერხო—უთხრა ავთანდილმა მხიარულად და თან განიერს ხის სუფრას მოარბენინებდა.

— ავთანდილ! არ დაგვიგვიანდეს, მალე მოახერხე ჩაი.

— რას მიბრძანებთ?.. განა მე კი არ მინდა, მაგრამ რაც სიგრილით წავალთ, ის გვირჩევნია. ახლა ღამით მოგზაურობას მთაში არა სჯობიარა. ცა მოკაშკაშებული იქნება. მთვარე ღამეში ისე ანათებს, როგორც დღე. ჩვენ უნდა ვინადიროთ ყინულილებით. ბადეს ხან მე ვესვრი და ხან შიუკა. კალმახი

ლამით უფრო ჰხვდება ბადეს. ჟინჯილილებს რომ ავან-
თებთ, თევზი მაშინვე სინათლეს მოაშურებს და თი-
თო ბადის სროლაში ოთხი-ხუთი კალმახი შეიძლება
ამოვიყვანოთ.

— აბა, შენ იცი, ჩემო ავთანდილ, როგორ
დროს გამატარებინებ.

— შიუკა!— მიუბრუნდა გლეს მასპინძელი.—
შენ დროს ნულარ ჰკარგავ. გასწი ახლავე შენი ბა-
დით და ქურდის ხეობაში მოგვიცადე. საცა დიდი
ცაცხვი დგას, იმის მახლობლათ რომ ერთი მორე-
ვია, ხომ გინახავს?

— როგორ არა, ბატონო. იქ ძალიან ბევრი
კალმახი იცის, თუ რომ ვისმე არ უნადირნია ამ
ცოტას ხანში.

— არა, მე განზრახ შევანახვინე ის მორევი ჩემ
ვაჟებს. ერთი თვე მეტია, რაც შიგ არავინ ყოფილა.

— რაკი ეგრეა, სწორეთ კარგი სათევზაო იქ-
ნება, ბატონო.

— იქ რომ მიხვალ, ერთი კარგი პატარა კარა-
ვი დადგი ხელათ. ეს პაწია ქვაბიც თან წაიღე, თევ-
ზის მოსახარშავათ დაგვკირდება.

— ოჰ, რა კარგათ მოიფიქრე, შე წყეულო!
ხელად რომ ცოცხალ-ცოცხალ კალმახებს ჩავყრით
ქვაბში და უცბად მოვხარშავთ, იმის ქამას არა სჯო-
ბიარა. ყოველი ფერი რიგზედ იცი, ავთანდილ. იმი-
ტომაც მიყვარხარ, კიდევ... ე, მაგისტვის დაგიჩაგრე

მტრები! — შეიტყე, ავთანდილ, ბაანა რომ მომკვდარა?
— მის მეტი ნუ რა მომკვდომიარა. შენი ჭირი წაუღია. ძალლი იყო და ძალლსავით გადაათრევდენ...

— ავიცა ხარ, ჩემო ავთანდილ და კარგიცა.

— შენ თუ ცოცხალი მეყოლე, მეტი რა მიჭირს. ამ საწიოკე მთას ხელში დაგაჭერინებ, ოღონდ ის აღსრულებითი ფურცლები დაატაკე საწიოკელებს. სამოსამართლო ბოქაული ჩაუყენე ყველას. კაპეიკი არავის მოეძევა. ავუწეროთ მთაში მონაწილეობა და გავუყიდოთ, მაგ ძაღლების ჭამას, მე და შენ ვკამოთ, არა სჯობია?

— ჰო, ჩემო ავთანდილ, ეგრეც იქნება.

ამ ლაპარაკში საჯალაბო სახლიდან გამოვიდა დიასახლისი, ავთანდილის მეუღლე, თავისი ქალით და მოწიწებით მიესალმა სამსონს.

— ოჰ, ნათლიდედას ვახლავარ. როგორი გაზრდილა ჩემი ნათლული, დამშვენებულა! ისეთს კაცს უნდა მივათხოვოთ, რომ «ბლამანყე» და „მაროყნები» არ გამოუღიოს; სულ ხავერდში და ატლასის «ბოთინკებში» ატაროს.

ამ ლაპარაკზე ავთანდილის ქალს თავი ჩაეღუნა და სიამოვნების ღიმილი მოსდიოდა პირის სახეზე.

— შენი მოწყალება ღმერთმა ნუ მოუშალოს შენს ნათლულს, ჩემო ბატონო.

— დედა-კაცო, აბა, გიმოიტანეთ სტაქნები,

სამოვარი. ამდენი კი აღარ გვცალიან. ეგ შენი ქალიც მოიხმარე—შესძახა ავთანდილმა.

ქალები ისევ უკან გაბრუნდენ საჩქაროთ საქმეზე.

— როგორი კარგი ქალი გამხდარა ჩემი ნათლული!... ავთანდილ, ერთი შენი ქალი სამოსამართლო ბოქაუღს უნდა ვაჩვენოთ. თუ მოეწონა, შენი მთის მონაწილეობა უნდა ამზითვო. აქვე ჩამოგესახლება.

— ნეტა შენი მოწყალებით ეგ კი მოხდებოდეს და საწიოკე მთის მონაწილეობას ძალიან კარგს ვუშოვნო—თქვა ავთანდილმა, რომელიც ამ დროს ჩაის ასხამდა.

მზე უკანასკნელი სხივებით ემშვიდობებოდა კაკლის ხეს და მთელი სოფლის ხეობაც ოქროსფერად შეეღება.

ამ დროს საწიოკე სოფლის სერზე ზოგიერთს სახლში რაღაც საიდუმლო მოძრაობა იყო. ორი თუ სამი ახალგაზდა ვაჟი, შეენაბად-ჩაბალახში გამოხვეული, ჩამოდიოდა ძირს და იცქირებოდა. ხან ერთმანეთს დაუახლოვდებოდნენ, თითქოს რაღაც მოლაპარაკება ჰქონებოდესთ, ხან ისევ გაშორდებოდნენ ერთმანეთს და თავ-თავიანთ სახლში შედიოდნენ. ბოლოს, ცოტა რომ მობინდდა და გაბადრულის მთვარის შუქმა იმატა, ერთმა მათგანმა ჩამოირბინა სერი და ჩავარდა მოშორებით ხეობაში. ის მიეშუ-

რებოდა მთაში; სხვა ორი მისი ამხანაგი კი აღარსად ჩნდა.

VIII

— დროა, ბარემ წავიდეთ, სამსონ—დაცალა თუარა ჩაის სტაქანი, წამოდგა ავთანდილი.

— მეც მზათ ვარ—შესძახა სანსონმა.

— შვილო, გამოიყვანე ცხენები—დაუძახა ავთანდილმა უფროსს ვაჟს.

სამსონი გამოეთხოვა დიასახლისს, გაჰკოცნა ნათლული და შეჯდა თავის ლურჯაზე. ავთანდილი ჩამორჩა უკან და შვილს დაუძახა, ხვალ კარგი სადელი დაეხვედრებინა იმათთვის და მეზობლებიც მოეპატიჟებინა. მერე შეჯდა ცხენზე, ხურჯინი და ბადე უკან შემოიკრა და გააჭენა ცხენი. ავთანდილი ძალიან თავდარიგიანი კაცი იყო მგზავრობაში, საგდალს გარდა, იმას არც სტაქანი, არც მარილი და არც დანა არ დავიწყებია. ცალ ხურჯინის თვალში რომ პური და ხორცეულობა მოაქცია, მეორე თვალში ერთი ტიკქორა ღვინო ჩასდო.

ისინი გაკვრით მიდიოდნენ დიდ-ხევის პირათ რიყიან-ქვიან გზაზედ. ბუნება დამყუდრებელი იყო, ოდნავ სიოც არ ჰქროდა, მხოლოდ დიდხევის შხუვილს მოეცვა იქაურობა. ჭალა თანდათან ვიწროვდებოდა. შავი მთის ქედები ბუმბერაზებით იყვენ

დიდხევის პირად გამწკრივებული. მთვარე ზევიდან დაქათქათობდა ამ დიდებულს ბუნებას. ცხენების ფეხის ხმა ხევის შხუილს ისეთ რიგათ შესწყობოდა, თითქოს ჭიანჭურზე დოღს აყოლებდნო. სამსონი და ავთანდილი, ხმა-გაკმენდილები, ყურს უგდებდნ ზევის შხუილსა, მთები ბოხი ხმით ბანს აძლევდა და თან ცხენთა ფეხების ბაკა-ბუკი სასიამოვნო საკრავების ხმათ მოისმოდა. ბუნების ღრმა საიდუმლოება ამ თავისებურს მუსიკის კვრაში გამოიხატებოდა. ჩვენს ორს მგზავრს ღრმა ფიქრი დასწოლოდა თავზე. ვერც ერთი, ვერც მეორე ვერ ბედავდა ამ ღროს ერთმანეთის ხმის გამოცემასა, რომ არ დაერღვიათ საშიში ბუნების დუმილი. მთვარის შუქზე კლდის ნამზვლევები ათას ნაირ მოჩვენების სურათებათ ეხატებოდა თვალწინ ავთანდილს. იმას წარმოუდგა ბაანას აჩრდილი, რომლის სიკვდილი რაღაც ახირებული გულ-ცივობით განუცხადა სამსონმა წამოსვლის წინათ. მაშინ ყურადღებაც არ მიუქცევია და ახლა რაღა დაემართა?!.. ამ მთებითა და ტყით დაბურულს ხეობაში რომ მიდიოდა ღამით, უცბათ გაუცოცხლდა დატანჯული ბაანას პირხმელი სურათი თვალწინ. ის წყალ-და-წვალ ხტებოდა ქვიდან ქვაზე, ხელში თოფი ეჭირა და, დიდება შენთვის ღმერთო, სულ ავთანდილს უმიზნებდა! ავთანდილი ცდილობდა არ მიეხედნა წყლისკენ და ვერც მოეხერხებინა.

— ეს რა ამბავია—აკანკალებული ხმით უთხრა მან სამსონს—რომ ამ ხევის წყალში დიდრონი ქვები კაცის სურათებათ გვეჩვენება?

— როგორ, ავთანდილ, ღამით ხომ არ გეშინიან? ჰკითხა ხუმრობით სამსონმა.

— ჩემს ღღეში ეს არ დამმართნია. ისეთი ბურუსიანი ღამეები მახსოვს ამ მთაში, რომ თვალთან თითი ვერ მიმიტანია. ბევრჯელ ნადირიც შემეფეთებია წინ; მაგრამ ჩემი გული არ შედრეკილა. როგორც კი შორიდან შევნიშნავდი ორს ბრიალა წერტილსა—ღამე ნადირის თვალები ცეცხლივით ანათებს—მაშინვე გავკრავდი ტალკვესსა და ისიც გზას მიტევდა, ბევრჯელ თოფიც დამიყოლებია ზედ. ახლა კი, ამ წუთას, არ ვიცი, რა მემართება? ყოველ ფეხის გადგმაზე ხევში ქაჯები მეჩვენებიან, ჩემი გული ვერხვის ფოთოლივით თრთის.

— ჰაი, ჩემო ავთანდილ, მოხუცებულ ხარ. შიში შეგპარვია გულში, თორემ იმ წყალში ლოდების მეტი არა ყრია რა, ხან-და-ხან ტოტებიანი ხეების კუნძებიც გვხვდება. განა ვერ შეამჩნიე, რომ მათი ტოტების ჩრდილი ბევრნაირ სურათებათ გვეხატება თვალ წინ მთვარის შუქზე?

— ვაიმე, სამსონ, სამსონ, მიშველე!—დაიყვირა ამ დროს ავთანდილმა და თავი ძირს დაიღო.

— რა იყო, კაცო? ფუ შენს ვაჟკაცობას! ზარნაშომ როგორ შეგაშინა ეგრე?... ის არ იყო, რომ

ამ წუთას თავზე გადაგვიარა?... ეგ ღამის ფრინველია, თრითინებს იჭერს და იმითი ირჩენს თავსა.

— სწორეთ ცუდს ფეხზე წამოვედით. ჩვენ ამაღამ კარგი არა მოგვივა რა, ბატონო, წამოიკვნესა ავთანდილმა. ცხონებულის მამისჩემისაგან მაქვს გაგონილი, რომ ღამით ხარნაშოს თავზე გადაფრენა უბედურებას მოასწავებსო.

— დაუჯერე შენც სოფლის ქორებს. როგორ ვერ გაგწურთნე, ჩემო ავთანდილ, ამდენი ხანი?... მაგისტანა ამბები სულ სოფლის მკითხავების მოგონილია, რომ ხალხი შეაშინონ და ფული გამოსტყუონ.

სამსონი რაკი დარწმუნდა, რომ ავთანდილი შეშინდა, მოჰყვა სხვა-და-სხვა ამბებს მის გასართობათხან ბაიათებს იმღეროდა, ხან რამდენიმე მოტივიც იგალობა ტფილისის თეატრში გაგონილი ოპერებიდანა. იარცს ასე ერთხანს, სანამ ბოლოს ცეცხლი არ დაინახეს. ავთანდილმა, ცოტა არ იყოს, გული გაიმაგრა და წამოიძახა:

— ძლივს არ მივედით!... უკივლა კიდევ შიუკას. იმანაც ხმა მოაწვდინა და ამ გარემოებამ ავთანდილი კიდევ უფრო განამხნევა.

— მე კიდევ მომშივდა—თქვა სამსონმა.

— ისეთი მსუქანი დედლები წამოვიღე, რომ უკეთესი არ იქნება. მასთან ერთი ტიკჭორა საფე-

რის ღვინოცა. ცოტა სიგრილემაც დაჰკრა. ვახშამი ძალიან გვაშებდა—მიუალერსა ავთანდილმა სამსონს.

— ჰატ, შე ლაჩარო, ახლა გამხიარულდი! წედან, აკი, ქაჯები გებლანდებოდენ.

— დასწყევლოს ღმერთმა ეშმაკი. კინალამ გავგიჟდი!

ამ ლაპარაკში მივიდენ კიდევ კაკალ ქვეშ, სადაც შიუკას პაწია კარავი გაეკეთებინა ნედლი ხის ტოტებისაგან და წინ ჩინებული ცეცხლი დაენტო.

— შიუკა, ცხენი ჩამოართვი სამსონს—შესძახა ავთანდილმა.

ისინი ჩამოხდენ ცხენიდან და დასხდენ ცეცხლაპირს. კარგათ რომ დაისვენეს, მერე ავთანდილმა მიითრია სავსე ხვირჯინი, ამოალაგა რგვლათ მოხარშული ორი დედალი, შოთები, ნაზუქები და გაშალა ქალღი, რომელშიაც მარილი გამოეხვია. შიუკამ ცხენები საბალახოთ გარეკა იქვე, მოტეხა ნოშოიანი ტოტები, სუფრად დააფინა ბალახზე და ზედ საკმელი დაალაგა. (ავთანდილმა მოხსნა თითი ტიკტორსა და ჩამოასხა წითელი საფერის ღვინო სტაქანში.)

— ასე გემრიელათ ჯერ ვახშამი არ მიჭამია—წამოიძახა სამსონმა.

— ამისთანა ღვინო საწიოკეში ჩემს მეტს არა-

ვისა აქვს. (ძალიან კარგი ღვინო დამიდგა წელსა, ბატონო სამსონ.)

— მართლაც რომ კარგი შუშუნა ღვინოა— წამოიძახა სამსონმა— და გადუსვა სავსე სტაქანი.)

სამნივე მაღიანათ შეექცენ ვახშამს. გაახშირეს საღლეგრძელოები და ღვინით სავსე ჭიქა გადადიოდა ერთი ხელიდან მეორე ხელში. მგზავრებს ღვინო კარგათ გაუჯდათ ტანში, შეხურდენ და კიდევ შეზარხოშდენ.

IX

— აწ კი დროა კალმახების ქერას შეუდგეთ— თქვა ავთანდილმა.

— შენ იცი, ავთანდილ, როგორ სეირს მაჩვენებ.

— შიუკა!— დაუძახა ავთანდილმა— ჟინჯილები ხომ კარგები დაამზადე?

— რვა ჟინჯილი ისეთი მაქვს, შენ ნუ მოუკვდები ჩემს თავს, რომ თითო სამ-სამი ადლია და ღღესავით გაანათებს მთელს მორევს.

— მთვარეც ჩავიდა. დილის იყრაჟი შორს აღარ უნდა იყვეს. ცეცხლი მიანელე, შიუკა, და ჟინჯილი აანთე. მე ხვირჯინში ჩავდებ ჭურჭელს, ფხვს გავიძრობ. შენ ბადეს ჩამსავით ვერ ისვრი. ჯერ მე და-

მაცალე. შენ მხოლოდ ჟინჯილილი მომინათე ხოლმე. რაკი მთვარე ჩავიდა და ცეცხლიც ჩაქრა, ჟინჯილილი უფრო გაანათებს მორევს, კალმახიც სინათლეზე დაიწყებს დენას. ღმერთმა ნუ ქნას, თითო ბადის სროლაზე ხუთი-ექვსი ცოცხალი კალმახი არ ამოვიყვანე.

— ჰაი, აი, შენი ღმერთის ქირიმე, ავთანდილ! მეც უნდა გიყურო. როცა ბადეში კალმახის ფართხალსა ვნახავ, მიაგება!

— თქვენ, ბატონო, აი, აგერ კიდევ დაბრძანდით. მე კალმახებს გადმოგისვრით და არ გაუშვათ. საშინელი ეშმაკია ახალი დაქერილი კალმახი. ერთ საყენზე ახტება და ისევ წყალში ჩავარდება, თუ მარჯვეთ არ იყავით.

ცოტას ხან იქით, შიუკას გძელი ანთაბული ჟინჯილილი ექირა და ზედ შუაგულს მორევზე ჰქონდა გაჩერებული.

— ბატონო, ბატონო, გამოდის კალმახი, უჰ, ერთი როგორი დიდი კალმახი დაიზლახნება! — წამოიძახა შიუკამ, რომელიც ჟინჯილილით წყალში იცქირებოდა.

ავთანდილმა გაშალა ბადე, დაიწერა პირჯვარი და ნელა, თითქოს ეპარებო, ისე შევიდა წყალში. სამსონ წყლის ნაპირზედ იჯდა, წყალში ჩასცქეროდა, უნდოდა მცურავი კალმახი დაენახა. ავთანდილმა ისროლა ბადე და მთელს მორევს გადაათარა.

ბადე ზღართანით ჩაეშვა წყალში. ცოტას ხანს შემდეგ მეთევზემ მოშუპა ბადე და ორი კალმახი, თითო მტკაველ ნახევარი სიგძე, ამოისროლა იქითკენ, საითაც სამსონი იჯდა. ცოცხალი კალმახები ხტოდნენ მინდორზე. სამსონმა სიხარულისაგას ჭყლოპინი დაიწყო, უნდოდა დაჭერა, თავი ველარ შეიმაგრა და ყირამალა წაკოტრიალდა მინდორზე.

— ოჰ, შენი ღმერთის ქირიმე!.. თუმცა დავეცი, მაგრამ ხომ დაგიჭირე მაინც, ჰი!...

ჯერ კიდევ ბნელოდა, მაგრამ აღმოსავლეთისაკენ ცა უკვე წითლად შეიღებდა. ჩაბნელებული ტყე გადანარიჯდა, გადანახლისდა, დილის იჭრაჟი მოტანებული იყო.

ამ დროს უეცრად მოხვდა შიუკას ხელზე მსხვილი ქვა და თინჯილილი ხელიდამ გავარდა, ჩავარდა წყალში და დაიწყო შუშხუნნი.

— ვაიმე, ბატონო, წყლის ქაჯები დაგვეცენ, თავს ვუშველოთ!— გააბა გლენმა ყვირილი და თავდაღმა მოკუცხლა.

სამსონმა და ავთანდილმა მიხედვაც ვერ მოახერხეს: ერთი ქვა ბეჭის ფრაზე დაეცა ავთანდილს და წყალში თავი წაარგვევინა, მეორე ქვა მოხვდა სამსონს მსხვილს კისერში და დათვივით დააწყებინა ღრიალი. ამას შემდეგ რა იყო და რა არა, ველარც ერთმა გაიგო, ველარც მეორემ. შავათ შეფუთვნილი არსებანი დაესხნ თავზე ორსავე. ავთანდილი ნა-

პირზე გამოიტანეს და მოუროთეს კეტები. მათს ზურგს ბეჭებს, მუცელს და კისერს დალაბანდივით გაჰქონდა ბრაგა-ბრუგი. სცემდენ ორსავე უწყალოთ და კრინტიც არ ისმოდა მათგან. ბოლოს, ცემით რომ მოიღალენ ეს ქაჯები, შიუკას სიტყვით, დაადგეს ყური გალახულებს, უნდოდათ შეეტყოთ, კიდევ სუნთქვენ თუ არაო. როცა დარწმუნდენ, რომ სამსონ და ავთანდილ, თითქოს გრძნობაში აღარ იყვენ, უცბათ მოშორდენ და გაჰქრენ დაბურულს ტყეში.

X

(მშვენიერი დილა გათენდა.) ავთანდილის ოჯახში დიდი სადილის მზადება იყო. მის ცოლსა და შვილებს მოებატიყნათ მეზობლები, უნდოდათ სამსონისათვის კარგი დრო გაეტარებინათ, გაერთოთ, მოეღხინათ, ემღერნათ და ეთამაშებინათ იმ სოფლის ქალვაყები. საჯალაბო სახლთან, იქვე ეზოში, დიდი ცეცხლი გიზგიზებდა. ცალ მხრით მსუქანი გოჭი ტრიალებდა შამფურზე, მეორე მხრით რძის ბატკანი. სოფლის სადილობა კარგა ხანი იყო გადასული. სტუმრები დიდი ხანია, მოგროვილიყვენ ავთანდილის ეზოში. მის ვაყებს მწვანით შეფოთლილი გძელი ფანჩატური გაეკეთებინათ და შიგ სუფრა გა-

ემალათ სტუმრებისათვის. ყველანი მომშეული იყვენ და აღმოსავლეთისაკენ იცქირებოდენ, თვალ-გაფაციცებით ელოდენ: სამსონი და ავთანდილ, აი, აგერ გამოჩნდებიან და, აი, აგერო. სტუმრებს იმედი ჰქონდათ, რომ აუარება ახალ დაჭერილს კალმახებს მოიტანდენ და წინდაწინ იტკბანურებდენ გულისა მისი გემოვნებით. უეცრად მოისმა ხმა-მალლა ტირილი. ყველანი განცვიფრებაში მოვიდენ, შეჯგუფდენ და ერთად გაექანენ ჭისკრისაკენ, რადგან ეს გოდების ხმა თან-და-თან უახლოვდებოდა ავთანდილის სახლსა. ბოლოს დაინახეს, რომ ძვირფასი სტუმრის მაგიერათ, მოდიოდენ ცხენები, რომლებზედაც დაკლულ ღორებსავით გადაეკიდნათ სამსონ და ავთანდილი. იქით-აქეთ ამოდგომოდენ გლეხები, რომ ისინი ცხენიდან არ გადმოვარდნილიყვენ. უკან მოსდევდა ტირილით შიუკა და მოიძახოდა: „ქაჯებმა, წყლის ქაჯებმა, დამიბეგვეს ბატონები! რომ არ გავექცეულვიყავი, მეც მომკლავდენ ცემით. ჩემი თვალით ვნახე, რომ ქაჯები იყვენ, ბანჯვლიანი პირისახე შავი მურვიით უჩნდათ, თავზე რქები შევნიშნე... პირველად მე მომარტყეს ქვა და ჟინჟილი წყალში ჩამაგდებინეს. მაშინვე მოვკურცხლე, ენა პირში აღარ მედვა, ისე მივირბინე შინამდის. ჩემი ძმები გაეშურენ მეზობლებთან, ისინიც თან გავიყოლიეთ, იქნება მივუსწროთო—ვამბობდით; მაგრამ რომ მივედით, თქვენი მტერი იყოს, რაც ჩვენ სანახავი ვნახეთ. ორივე

ასე დალილებული და დაბეჭილები ეყარენ მინდორ-ზე და კენესოდენ. მოვძებნეთ ამათი ცხენები, შვედვეით ზედ და წამოვიღეთ“.

ავთანდილის მეუღლემ ისე შეიცხადა ეს ამბავი, თითქოს ქმრის ცხედარი მართლაც სახლში ჰსვენებოდეს. დედა-შვილის გაპოტნამ და მათმა კვიღმა ის მოწვეული სტუმრებიც ააშფოთა. სამსონს მსხვილი კისერი რუმბივით გახდომოდა. მაშინვე აფრინეს კაცი მღვდელთან, რომ ზეთი ეკურთხებინათ. ექიმი და გამომძიებელიც მალე მიიყვანეს. ექიმმა გაშინჯა, თავი გადააქნია, სამსონის მორჩენაზე იქვი განაცხადა, ჯივარი აქვს დაბეჭილიო. ავთანდილს კიდევ უფრო ეტყობოდა გალახულობა. კეტების ცემით ზურგზე, წელზე და მკლავებზე ხორცი ჰქოდა დამსკდარი და სისხლი სდიოდა.

გამომძიებელი შეუდგა საქმის გამოკვლევას, მაგრამ ვერა ახსნარა. ბოლოს ავთანდილის ვაჟებმა ბანას უფროს შვილს დააბრალებს ეს საქმე, რადგან იმ ორ ოჯახს მტერობა ჰქონდათ ერთმანეთში. საწიოკე სოფლებებს სრულებით არ სჯეროდათ მისი დანაშაულობა. (ეს იყო მეტად მშვიდობიანი, უწყინარი და მხოლოდ თავის ოჯახის ერთგული მუშა; მაგრამ ხალხს ვინ დაუჯერებდა?) ავთანდილის შვილებმა შიუკას ძალა დაატანეს და გამომძიებელთან ათქმევინეს: «ბანას ვაჟი ვიცანი იმ გამლახველებშიო». ამ მიზეზით ბანას ვაჟს ტომსკში ამოა-

ყოფინეს თავი. მისმა მოხუცებულმა დედამ ეს მეორე უბედურება ვეღარ გადიტანა. დარჩენ პატარა და-და-ძმა, ბაანას შვილები, უპატრონოთ. მაგიერათ სოფელმა გამოიღო ხელი. მეზობლებმა და ბაანას გლეხებმა ითავეს ობლების გამოკვება. ყველანი ეწეოდნენ, რაც შეეძლოთ და ბაანას პაწია ქალ-ვაჟები ისე დაზარდეს, როგორც იმათი ალაღ-მართალის მამის კაცობას შეეფერებოდა.

სამსონ ჯიბიაშვილს დიდხანს აღარ უცოცხლია. მას მოერია სიყვითლე და ექვსის თვის განმავლობაში მოკვდა. ავთანდილი თუმცა მორჩა, მაგრამ სისხლის ფურთხება დააწყებინა. ის სახლიდან აღარ გამოდიოდა...

მთაში დანადირობდნენ მხოლოდ მისი ვაჟები და ვისაც წაეწეოდნენ, გაუცარცველს არ გაუშვებდნენ....

(თვითონ რომ იყო, იმაზე კიდევ უფრო ავიღეკვები დაზარდა რუხმა მგელმა, სენი წილიმე!) — იძახოდნენ დანადღვლიანებული ოსები.)

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

